חָסִיד וְכוּ׳ אִם יֵשׁ בָּךְ כָּל הַמִּדּוֹת הַלָּלוּ קַבֵּל עָלֶיךָ שְׁרָרָה וְאִם לָאו אַל תִּקַּבֵּל וְדָוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם אָמַר (תהלים קל״א) ה׳ לֹא גָבַהּ לִבִּי וְגוֹ׳ נַפְשִׁי כְּגָמֻל עֲלֵי אִמּוֹ:

authority [over others]; if not, do not accept [such a position]. And King David, peace be upon him, said; (Psalms 131:1-2), "Lord, my heart is not haughty [... nor do I exercise myself in great matters] my soul is like a child who is weaned from his mother."

Practical Law:
Rambam, Laws of Prayer, Ch. 2

הלכה
הרמב״ם הלכות תפלה פרק ב׳

א זוּ הַבְּרָכָה שֶׁתִּקְּנוּ מֵעֵין כָּל הָאֶמְצָעִיּוֹת הַבִּינֵנוּ ה׳ אֱלֹהֵינוּ לָדַעַת אֶת דְּרָכֶיךָ. וּמוֹל אֶת לְבָבֵנוּ לְיִרְאָתֶךָ. לִסְלוֹחַ. הֱיֵה לָנוּ לִהְיוֹת גְּאוּלִים. רַחֲקֵנוּ מִמַּכְאוֹב. וְדַשְּׁנֵנוּ וְשַׂבְּעֵנוּ בִּנְאוֹת אַרְצֶךָ. וּנְפוּצִים מֵאַרְבַּע תְּקַבֵּץ. וְהַתּוֹעִים בְּדַעְתְּךָ יִשָּׁפְטוּ. וְעַל הָרְשָׁעִים תָּנִיף יָדֶךָ וְיִשְׂמְחוּ צַדִּיקִים בְּבִנְיַן עִירֶךָ. וּבְתִקּוּן הֵיכָלֶךָ. וּבִצְמִיחַת קֶרֶן לְדָוִד עַבְדֶּךָ וּבַעֲרִיכַת נֵר לְבֶן יִשַׁי מְשִׁיחֶךָ טֶרֶם נִקְרָא אַתָּה תַּעֲנֶה כַּדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר (ישעי׳ ס״ה) וְהָיָה טֶרֶם יִקְרָאוּ וַאֲנִי אֶעֱנֶה עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וַאֲנִי אֶשְׁמָע. כִּי אַתָּה הוּא הָעוֹנֶה בְּכָל עֵת צָרָה פּוֹדֶה וּמַצִּיל מִכָּל צוּקָה. בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה: ב בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בִּימוֹת הַחַמָּה אֲבָל בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים אֵינוֹ מִתְפַּלֵּל הַבִּינֵנוּ מִפָּנֶיךָ שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר שְׁאֵלָה בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים וְכֵן בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב אֵינוֹ מִתְפַּלֵּל הַבִּינֵנוּ מִפָּנֶיךָ שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר הַבְדָּלָה בְּחוֹנֵן הַדָּעַת:

(1) This is the blessing that they instituted as a condensation of all the middle blessings: Give us understanding, Lord, our God, to know Your ways; circumcise our hearts to fear You; forgive us, be with us so that we may be redeemed; distance us from pain; satisfy us and let us dwell in the beauty of Your land; gather the dispersed from the four [corners of the world]; may those who stray from the knowledge of You, be judged; raise Your hand against the wicked; let the righteous rejoice in the building of Your city, the reestablishment of Your Temple, the sprouting of pride of David, Your servant, and the preparation of the lamp of the son of Yishai, Your anointed one; may You answer before we call, as it says; (Isaiah 65:24) "It will be that before they call, I will answer; while they are still speaking, I will hear." For You are the one Who answers in every time of distress, Who redeems and saves from every trouble. Blessed are You, Who hears prayer. **(2)** When does this apply? In the summer: However, during the winter, a person may not say this condensed prayer because he must recite the prayer for rain in the blessing about the years. So, too, at the conclusion of the Sabbath or a Festival, a person may not say the condensed prayer because he must recite the *havdalah* [prayer separating the Sabbath from the weekdays] in the blessing; You favor man with knowledge.

VAYAKHEL FOR THURSDAY ויקהל ליום חמישי

TORAH תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם ב״ן לקנות הארת רוח משבת הבאה

כב וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל־הַנָּשִׁים כֹּל נְדִיב

כב וּמַיְתַן גְּבָרַיָּא עַל נְשַׁיָּא כֹּל דְּאִתְרְעֵי לִבֵּיהּ אַיְתִיאוּ שֵׁירִין

(22) The men came together with the women. Everyone generous of heart,

לֵב הֵבִיאוּ חָח וָנֶזֶם וְטַבַּעַת וְכוּמָז כָּל־כְּלִי
זָהָב וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפַת זָהָב
לַיהוָה: כג וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר־נִמְצָא אִתּוֹ
תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים
וְעֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים וְעֹרֹת תְּחָשִׁים
הֵבִיאוּ: כד כָּל־מֵרִים תְּרוּמַת כֶּסֶף וּנְחֹשֶׁת
הֵבִיאוּ אֵת תְּרוּמַת יְהוָה וְכֹל אֲשֶׁר נִמְצָא
אִתּוֹ עֲצֵי שִׁטִּים לְכָל־מְלֶאכֶת הָעֲבֹדָה
הֵבִיאוּ: כה וְכָל־אִשָּׁה חַכְמַת־לֵב בְּיָדֶיהָ טָווּ
וַיָּבִיאוּ מַטְוֶה אֶת־הַתְּכֵלֶת וְאֶת־הָאַרְגָּמָן

וְשַׁבְכִין וְעַזְקָן וּמָחוּךְ כָּל מָן דְּדָהַב וְכָל גְּבַר דִּי אֲרִים אֲרָמוּת דַּהֲבָא קֳדָם יְיָ: כג וְכָל גְּבַר דְּאִשְׁתְּכַח עִמֵּיהּ תְּכֶלָא וְאַרְגְּוָנָא וּצְבַע זְהוֹרִי וּבוּץ וּמְעַזֵּי וּמַשְׁכֵי דְּדִכְרֵי מְסַמְּקֵי וּמַשְׁכֵי סַסְגּוֹנָא אַיְתִיאוּ: כד כָּל דַּאֲרִים אֲרָמוּת כְּסַף וּנְחַשׁ אַיְתִיאוּ יָת אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ וְכֹל דִּי אִשְׁתְּכַח עִמֵּיהּ אָעֵי שִׁטִּין לְכָל עִבִידַת פֻּלְחָנָא אַיְתִיאוּ: כה וְכָל אִתְּתָא חַכִּימַת לִבָּא בִּידָהָא מְעַזְּלָא וּמַיְתַן כַּד עָזֵל יָת תְּכֶלָא וְיָת אַרְגְּוָנָא יָת צְבַע זְהוֹרִי וְיָת

brought bracelets, nose rings, finger rings and ***kumaz*** [ornaments] — all kinds of golden items; and every man who raised up a wave-offering of gold for the Lord. **(23)** And every man with whom was found [wool dyed] green[ish-blue], [wool dyed] purple, strips of [wool dyed] crimson, linen, goats' hair, ram skins [dyed] red or ***tachash*** skins — brought [them]. **(24)** Everyone who set aside a donation of silver or copper, brought this donation to the Lord. And anyone with whom was found acacia wood [which could be used] for making all [that was necessary for] the service — brought [it]. **(25)** And every wise-hearted woman spun [wool] with her hands; and they brought the spun yarn of [wool dyed] green[ish-blue], [wool dyed] purple, strips of [wool dyed]

RASHI רש"י

(כב) **עַל הַנָּשִׁים.** עִם הַנָּשִׁים וּסְמוּכִין אֲלֵיהֶם: **חָח.** הוּא תַּכְשִׁיט שֶׁל זָהָב עָגוֹל נָתוּן עַל הַזְּרוֹעַ וְהוּא הַצָּמִיד: **וְכוּמָז.** כְּלִי זָהָב הוּא נָתוּן כְּנֶגֶד אוֹתוֹ מָקוֹם לָאִשָּׁה וְרַבּוֹתֵינוּ פֵּרְשׁוּ שֶׁם כּוּמָז כָּאן מָקוֹם זִמָּה: (כג) **וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא אִתּוֹ.** תְּכֵלֶת אוֹ אַרְגָּמָן אוֹ תוֹלַעַת שָׁנִי אוֹ עוֹרוֹת אֵילִים אוֹ תְּחָשִׁים כֻּלָּם

(22) **על הנשים** — *[literally, "upon the women," here meaning:] with the women, alongside them.* **חח** — *This is a circular golden piece of jewelry that is placed on the arm and is identical with the* **צמיד**, *bracelet.* **וכומז** — *This is a golden ornament which is placed over a woman's private parts. And our Rabbis have explained the term* **כומז** *to be an abbreviation of the phrase* **כאן מקום זמה**, *meaning "this is the place of lewdness." (Shabbat 64a)* **(23) And every man with whom was found** — *[Wool dyed] green[ish-blue], or [wool dyed] purple, or, strips of [wool dyed] crimson, or, ... or ram skins [dyed] red or* tachash *skins — [i.e., any one of them] all brought [from]*

אֶת־תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת־הַשֵּׁשׁ: כו וְכָל־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן אֹתָנָה בְּחָכְמָה טָווּ אֶת־הָעִזִּים:

בּוּצָא: כו וְכָל נְשַׁיָּא דְּאִתְרְעֵי לִבְּהֶן עִמְּהֶן בְּחָכְמָא עַזְּלַן יָת מֵעַזְיָא:

crimson and linen. **(26)** And all the women whose hearts inspired them with wisdom, spun the goats' hair.

RASHI רש"י

these items. **(26)** **טוו את העזים** — *[literally, "spun the goats."] This was exceptional craftsmanship, for they would spin the goats hair while it was still [connected to] the back of the goats (Shabbat 74b).*

הֵבִיאוּ: (כו) **טָווּ אֶת הָעִזִּים.** הִיא הָיְתָה אוּמָנוּת יְתֵרָה שֶׁמֵּעַל גַּבֵּי הָעִזִּים הָיוּ טוֹוִין אוֹתָם:

PROPHETS I Kings 7 נביאים מלכים א פרק ז

לד וְאַרְבַּע כְּתֵפוֹת אֶל אַרְבַּע פִּנּוֹת הַמְּכֹנָה הָאֶחָת מִן־הַמְּכֹנָה כְּתֵפֶיהָ: לה וּבְרֹאשׁ הַמְּכוֹנָה חֲצִי הָאַמָּה קוֹמָה עָגֹל ו סָבִיב וְעַל רֹאשׁ הַמְּכֹנָה יְדֹתֶיהָ וּמִסְגְּרֹתֶיהָ מִמֶּנָּה: לו וַיִּפְתַּח עַל־הַלָּחֹת יְדֹתֶיהָ וְעַל מִסְגְּרֹתֶיהָ כְּרוּבִים אָרָיוֹת וְתִמֹרֹת כְּמַעַר־אִישׁ וְלִיוֹת סָבִיב: לז כָּזֹאת עָשָׂה אֵת עֶשֶׂר הַמְּכֹנוֹת מוּצָק אֶחָד מִדָּה אַחַת קֶצֶב אֶחָד לְכֻלָּהֶנָּה:

לד וְאַרְבַּע כִּתְפִּין לְאַרְבַּע זְוָיָן דִּבְסִיסָא חָדָא מִן בְּסִיסָא כַּתְפָהָא: לה וּבְרֵישׁ בְּסִיסָא פַּלְגוּת אַמְתָא רוּמָא סְגַלְגַּל סְחוֹר סְחוֹר וְעַל רֵישׁ בְּסִיסָא אַשְׁדָתָהָא וּגְדַנְפָהָא מִנַּהּ: לו וּגְלַף עַל לוּחַיָּא אַשְׁדָתָהָא וְעַל גְּדַנְפָהָא כְּרוּבִין אַרְיָוָן וְצוּרָת דִּיקְלִין כִּיבַשׁ חַד וּמַדְבֵּק סְחוֹר סְחוֹר: לז כַּהֲדָא עֲבַד יָת עֲסַר בְּסִיסַיָּא מַתַּךְ חַד מָשְׁחָתָא חַדָא עוֹבָדָא חַד לְכֻלְּהוֹן:

(34) And there were four shoulders to the four corners of each base; and the shoulders were [poured originally] of one piece with the base. **(35)** And on the top of the base [i.e., from the roof of the wagon] there was a round band [extending] half a cubit high; and on the top of the base its boards and its frames were of one piece with it. **(36)** And he engraved on the tablets, on its strips, and on its frames, cherubim, lions, and palm trees, and as the embracement of a man with wreaths all around. **(37)** In this manner he made the ten bases; all of them had the same casting, the same measure, the same size.

RASHI רש"י

(36) **כמער** — *As a male and female embraced.* **(37)** **The same casting** — *as he*

(לו) **כְּמַעַר וכו'.** כְּזָכָר וּנְקֵבָה הַמְעוֹרִים זֶה בָּזֶה: (לז) **מוּצָק אֶחָד.** כְּשֵׁם שֶׁיָּצַק רִאשׁוֹנָה כַּךְ יָצַק

לח וַיַּעַשׂ עֲשָׂרָה כִּיֹּרוֹת נְחֹשֶׁת אַרְבָּעִים בַּת יָכִיל ו הַכִּיּוֹר הָאֶחָד אַרְבַּע בָּאַמָּה הַכִּיּוֹר הָאֶחָד כִּיּוֹר אֶחָד עַל־הַמְּכוֹנָה הָאַחַת לְעֶשֶׂר הַמְּכֹנוֹת:

לח וַעֲבַד עַשְׂרָא כִּיּוֹרִין דִּנְחָשָׁא אַרְבְּעִין בֵּיתִין בְּרִטִיבָא מַחְסֵיל לְכִיּוֹרָא חָד אַרְבַּע אַמִּין כִּיּוֹרָא חָד כִּיּוֹרָא חָד עַל בְּסִיסָא חָדָא לַעֲשַׂר בְּסִיסַיָּא:

(38) Then he made ten basins of copper; one basin contained forty ***bat*** measures; and every basin was four cubits; and upon every one of the ten bases there was one basin.

RASHI רש"י

cast the first, so did he cast all of them. **(38)** כירות נחשת — *[i.e.,] basins.*

בּוּלָם: (לח) **כִּירוֹת נְחֹשֶׁת.** סִירוֹת:

Writings Mishlei 20 כתובים משלי פרק כ

יד רַע רַע יֹאמַר הַקּוֹנֶה וְאֹזֵל לוֹ אָז יִתְהַלָּל: טו יֵשׁ זָהָב וְרֶב־פְּנִינִים וּכְלִי יְקָר שִׂפְתֵי־דָעַת: טז לְקַח־בִּגְדוֹ כִּי־עָרַב זָר וּבְעַד נָכְרִיָּם (קרי נָכְרִיָּה) חַבְלֻהוּ: יז עָרֵב לָאִישׁ לֶחֶם שֶׁקֶר וְאַחַר יִמָּלֵא־פִיהוּ חָצָץ: יח מַחֲשָׁבוֹת בְּעֵצָה תִּכּוֹן וּבְתַחְבֻּלוֹת עֲשֵׂה מִלְחָמָה:

יד חַבְרָא לְחַבְרֵיהּ נֵאמַר דִּקְנֵית וְהֵידִין נִשְׁתַּבַּח וְנֵימָר: טו דְּאִית דַּהֲבָא וְסוּגְעָא דְּכִיפֵי טָבְתָא וּמָנֵי דִּיקָרָא שִׂפְוָתָא דִּידְיַעְתָּא: טז נְסִיב לְבוּשֵׁיהּ מְטוּל דַּעֲרִיב לְחִלְיוֹנֵי וְלָא אַפֵּי נוּכְרֵיתָא מַשְׁכְּנֵיהּ: יז עֲרִיב לְגַבְרָא בְּלַחְמָא רַגְלָא וּבָתַר הֵידֵין נִתְמְלֵא פּוּמֵיהּ חֲצָצָא: יח מַחְשַׁבְתָּא בְּעֵצְתָּא תִּתַּקַּן וּבְמַדְבְּרָנוּתָא מִתְעֲבֵיד קְרָבָא:

(14) It is bad, it is bad, says the buyer; but when he goes away, then he boasts. **(15)** There is gold, and many pearls; but the lips of knowledge are a precious vessel. **(16)** Take his garment when he has given surety for a stranger; and take his pledge on behalf of a woman who is a stranger. **(17)** Bread of deceit is sweet to a man; but afterwards his mouth shall be filled with gravel. **(18)** Plans are established by counsel; and with strategy conduct war.

RASHI רש"י

(14) Says the buyer — *[when one acquires] Torah through poverty and hunger pains, he says; Woe to me, but when he goes away is full of wisdom, then he boasts.* **(17) Bread of deceit** — *adultery with a married woman.* חצץ — *small stones.* **(18) And with strategy** — *if you are coming to wage war against Satan, come with strategies of repentance, prayer and fasting.*

(יד) **יֹאמַר הַקּוֹנֶה.** תּוֹרָה עַל יְדֵי הַדְּחַק וִיסוּרֵי רַעֲבוֹן אוֹמֵר אוֹי לִי וּכְשֶׁהוֹלֵךְ וְאוֹזֵל לוֹ וְהוּא מְלֵא חָכְמָה אָז יִתְהַלֵּל: (יז) **לֶחֶם שֶׁקֶר.** נִיאוּף אֵשֶׁת אִישׁ: **חָצָץ.** אַבָּנִים דַּקּוֹת: (יח) **וּבְתַחְבֻּלוֹת וכו׳.** אִם בָּאתָ לְהִלָּחֵם נֶגֶד הַשָּׂטָן בֹּא בְתַחְבֻּלוֹת תְּשׁוּבָה וּתְפִלָּה וְתַעֲנִית:

Mishnah *Menachot, chapter 8* משנה מנחות פרק ח

א כָּל קָרְבְּנוֹת הַצִּבּוּר וְהַיָּחִיד, בָּאִים מִן הָאָרֶץ וּמִחוּצָה לָאָרֶץ, מִן הֶחָדָשׁ וּמִן הַיָּשָׁן, חוּץ מִן הָעֹמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, שֶׁאֵינָן בָּאִים אֶלָּא מִן הֶחָדָשׁ וּמִן הָאָרֶץ. וְכֻלָּן אֵינָן בָּאִים אֶלָּא מִן הַמֻּבְחָר. וְאֵיזֶהוּ מֻבְחָר, מִכְמָס וּמִזּוֹנִיחָה, אַלְפָּא לַסֹּלֶת. שְׁנִיָּה לָהֶם, חֲפָרַיִם בַּבִּקְעָה. כָּל הָאֲרָצוֹת הָיוּ כְשֵׁרוֹת, אֶלָּא מִכָּאן הָיוּ מְבִיאִים: **ב** אֵין מְבִיאִין לֹא מִבֵּית הַזְּבָלִים, וְלֹא מִבֵּית הַשְּׁלָחִים, וְלֹא מִבֵּית הָאִילָן. וְאִם הֵבִיא, כָּשֵׁר. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה, נָרָה שָׁנָה רִאשׁוֹנָה, וּבַשְּׁנִיָּה זוֹרְעָהּ קֹדֶם לַפֶּסַח שִׁבְעִים יוֹם, וְהִיא עוֹשָׂה סֹלֶת מְרֻבָּה. כֵּיצַד הוּא בוֹדֵק, הַגִּזְבָּר

(1) All meal-offerings of the Congregation or of the individual may be offered from [produce grown] in the Land [of Israel] or outside the Land, from new [produce] or from old, except for the *omer*-offering [where it is written, "You must bring to the priest an *omer* of your **first reaping**" (Leviticus 23:10)] and the two loaves [of Shavuot, where it is written, "You will bring a meal-offering to the Lord from the **new**" (ibid. verse 16)], which must be offered only from new produce and from [produce grown in] the Land. [Regarding the *omer* it is written, "When you come to the **Land**" (ibid. verse 10), regarding the loaves "From your places of **residence**" (ibid. verse 17).] All [offerings] must be offered from the choicest produce. And which is the choicest? [The wheat of] Michmas and Zonecha, rank first for the quality of their fine flour; second [best] is Chafaraim [not the one on the hill, but rather, the Chafaraim] of the valley. The [produce of the] entire land was valid [for meal-offerings], but they used to bring it from these places. (2) One may not bring [the *omer* and the two loaves of Shavuot] from produce of a manured field [a field requiring manure may have not been fertilized properly and the produce harvested may be of inferior quality and of inferior taste] or from an irrigated field [lest it not be properly watered] or from a field stocked with trees [since the trees sap the nutrients of the earth, the produce is therefore inferior]; but if one did bring it [from these], it was valid. How was it [the field] prepared [so that it produced superior quality produce]? In the first year, it was broken up; in the second year, it was sown seventy days before Passover; thus it would produce fine flour in abundance. How was it checked [to see whether it was

רבנו עובדיה מברטנורא

א כל קרבנות. מן החדש ומן הישן. במנחות קאמר: **שאינן באים אלא מן החדש.** בעומר כתיב (ויקרא כג) מנחה חדשה, ובשתי הלחם כתיב (שמות לד) בכורי קציר חטים: **ומן הארץ.** בעומר כתיב (ויקרא כג) כי תבואו אל הארץ וגו׳ וקצרתם את קצירה, ובשתי הלחם כתיב (שם) ממושבותיכם תביאו לחם: **מכמס וזוניחה.** שמות של מקומות הן: **אלפא לסולת.** סולת שלהן ראשון ומובחר לכל הסלתות. כאל״ף זו שהיא ראשונה לכל האותיות: **אלפא.** זו אל״ף בלשון יוני: **שניה להן.** קרובה סלתה להיות משובחת כסולת מכמס וזוניחה: **חפריים בבקעה.** שתי חפרים הן, אחת בהר, ואחת בבקעה, ואותה שבבקעה היא שסולת שלה משובחת: **כל הארצות.** של ארץ ישראל היו כשרות. אלא שמכאן היו מביאים: **ב אין מביאין.** עומר ושתי הלחם: **לא מבית הזבלים.** משדה שצריכה לזבל. דשמא לא נזדבלה כל צרכה ונמצאו פירותיה כחושים. אי נמי, לפי שהזבל מבאיש ומפסיד טעם הפרי: **ולא מבית השלחים.** ארץ צמאה למים שפירותיה כחושים: **ולא מבית האילן.** מתבואה שבין האילנות. שהאילנות הגדלים שם יונקים מקרקע ומכחישים הזרעים: **נרה.** חורש. לשון נירו לכם ניר (ירמיה ד): **ובשניה זורעה.** בגמ׳ מסיק, דבשנה ראשונה הוא נר כולהוזורע חציה ומניח חציה ניר. וכן בשניה חורשה כולה וזורע החצי שלא זרע אשתקד, והחצי שזרע אשתקד מניחו ניר. וכן בכל שנה זורע ניר של אשתקד: **כיצד בודק.** הסולת אם מנופה כל צרכה אם לאו: **עלה בידו אבק.** קמח דק. וגרוע הוא: **עד שיניפנה.** בנפה לעבור האבק דק שנשאר בה: **ואם התליעה.** הסולת או החטה: **פסולה.** והוא

מַכְנִיס אֶת יָדוֹ לְתוֹכָהּ. עָלָה בָהּ אָבָק, פְּסוּלָה, עַד שֶׁיְּנִיפֶנָּה. וְאִם הִתְלִיעָה, פְּסוּלָה: **ג** תְּקוּעָה, אַלְפָּא לַשֶּׁמֶן. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר, שְׁנִיָּה לָהּ רֶגֶב בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן. כָּל הָאֲרָצוֹת הָיוּ כְשֵׁרוֹת, אֶלָּא מִכָּאן הָיוּ מְבִיאִין. אֵין מְבִיאִין לֹא מִבֵּית הַזְּבָלִים, וְלֹא מִבֵּית הַשְּׁלָחִים, וְלֹא מִמַּה שֶּׁנִּזְרַע בֵּינֵיהֶם. וְאִם הֵבִיא, כָּשֵׁר. אֵין מְבִיאִין אָנְפִּיקְנוֹן. וְאִם הֵבִיא, פָּסוּל. אֵין מְבִיאִין מִן הַגַּרְגְּרִים שֶׁנִּשְׁרוּ בַמַּיִם, וְלֹא מִן הַכְּבוּשִׁים, וְלֹא מִן הַשְּׁלוּקִין. וְאִם הֵבִיא פָּסוּל: **ד** שְׁלֹשָׁה זֵיתִים, וּבָהֶן שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה שְׁמָנִים. הַזַּיִת הָרִאשׁוֹן מְגַרְגְּרוֹ בְּרֹאשׁ הַזַּיִת וְכוֹתֵשׁ וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַסַּל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, סְבִיבוֹת הַסַּל. זֶה רִאשׁוֹן. טָעַן בַּקּוֹרָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בָּאֲבָנִים. זֶה שֵׁנִי. חָזַר וְטָחַן וְטָעַן, זֶה שְׁלִישִׁי. הָרִאשׁוֹן לַמְּנוֹרָה, וְהַשְּׁאָר לַמְּנָחוֹת. הַזַּיִת הַשֵּׁנִי מְגַרְגְּרוֹ בְּרֹאשׁ הַגָּג, וְכוֹתֵשׁ וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַסַּל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, סְבִיבוֹת

sufficiently sifted]? The Temple treasurer used to thrust his hand into it; if some dust came up in [his hand], it was invalid until it was sifted [once more]. If it became wormy, it is invalid. **(3)** Tekoah ranks first for the quality of its oil. Abba Shaul says; Second to it is Regev beyond the Jordan. The [oil of the] entire Land was valid, but they used to bring it [for the libations] only from these places. One may not bring it from a manured field or from an irrigated field or from olive trees planted in a field sown with seeds [the seeds sap the nutrients of the earth, so the olives are inferior]; but, if one did bring it [from these], it was valid. One may not bring *anpikanon* oil [i.e., oil produced from unripe olives]; if one did bring it, it was invalid. One may not bring it from olives which had been soaked in water or preserved or stewed; and if one did bring it, it was invalid. **(4)** There are three [periods of harvesting] olives and each crop gives three varieties of oil. The first crop of olives is when the olives are picked from the top of the tree [since they receive the most sunshine, they are the first to ripen]; they are pounded [in a mortar] and placed into the basket [so that the oil oozes into the receptacle below the basket]. Rabbi Yehudah says; [He sticks them] around the [sides] of [the] basket [walls, so that the oil oozes along the walls of the basket serving as a filter and then drips into the receptacle beneath the basket]; this gives the first [i.e., the highest grade of] oil. Pressing [the basket containing the olives] with a beam [or as] Rabbi Yehudah says; With stones; this provides the second [grade of] oil. [Rabbi Yehudah maintains that pressing with a beam would cause too much pressure, thus forcing out the dregs as well as oil.] They are then ground [in a mill] and pressed again; this provides the third [grade of] oil. The first [grade of oil] is fit for the Menorah [as it is written regarding the Menorah, "Clear, pressed olive oil" (Leviticus 24:2)] and the rest [i.e., the other grades are valid] for meal-offerings. The second crop is when the olives [which are in middle of the tree] at roof-level are [ripe and] picked from the tree; They are pounded and put into the basket. Rabbi Yehudah says; Around the basket; this provides the first [grade of] oil. Pressing with a

רבנו עובדיה מברטנורא

שהתליעה ברובה. וילפינן לה לקמן סוף פרקין מדכתיב (במדבר כח) תמימים יהיו לכם ומנחתם תמימים יהיו לכם ונסכיהם, שיהיו גם כן המנחות והנסכים תמימים: **ג תקועה.** עיר ששמה תקועה כדכתיב (שמואל ב יד) וישלח יואב תקועה: **אלפא לשמן.** השמן שלה ראשון ומובחר לשמנים. כאל"ף זו שהיא ראשונה לאותיות: **אנפיקנון.** שמן העשוי מזיתים שלא הביאו שליש בישולן, והוא מר מאד: **שנשרו במים.** שהמים מקלקלים את השמן: **ד שלשה זיתים.** שלש פעמים בשנה מלקטים את הזיתים. ובהן שלשה שמנים, בכל פעם יש שלשה מינים שמן: **הזית הראשון.** פעם ראשונה שמלקט: **מגרגרו בראש הזית.** מלקט גרגרים שהן בראש הזית, שהן מתבשלים תחלה לפי שהחמה זורחת עליהן ומבשלתן: **לתוך הסל.** ומסתנן ויוצא והכלי תחת הסל לקבל השמן: **ר' יהודה אומר סביבות דופני הסל.**

הַסַּל. זֶה רִאשׁוֹן. טָעַן בַּקּוֹרָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בָּאֲבָנִים. זֶה שֵׁנִי. חָזַר וְטָחַן וְטָעַן, זֶה שְׁלִישִׁי. הָרִאשׁוֹן לַמְּנוֹרָה, וְהַשְּׁאָר לַמְּנָחוֹת. הַזַּיִת הַשְּׁלִישִׁי, עוֹטְנוֹ בְּתוֹךְ הַבַּיִת עַד שֶׁיֵּלְקֶה, וּמַעֲלֵהוּ וּמְנַגְּבוֹ בְּרֹאשׁ הַגָּג, וְכוֹתֵשׁ וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַסַּל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, סְבִיבוֹת הַסַּל. זֶה רִאשׁוֹן. טָעַן בַּקּוֹרָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בָּאֲבָנִים. זֶה שֵׁנִי. חָזַר וְטָחַן וְטָעַן, זֶה שְׁלִישִׁי. הָרִאשׁוֹן לַמְּנוֹרָה, וְהַשְּׁאָר לַמְּנָחוֹת: **ה** הָרִאשׁוֹן שֶׁבָּרִאשׁוֹן, אֵין לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ. הַשֵּׁנִי שֶׁבָּרִאשׁוֹן וְהָרִאשׁוֹן שֶׁבַּשֵּׁנִי, שָׁוִין. הַשְּׁלִישִׁי שֶׁבָּרִאשׁוֹן וְהַשֵּׁנִי שֶׁבַּשֵּׁנִי וְהָרִאשׁוֹן שֶׁבַּשְּׁלִישִׁי, שָׁוִין. הַשְּׁלִישִׁי שֶׁבַּשֵּׁנִי וְהַשֵּׁנִי שֶׁבַּשְּׁלִישִׁי, שָׁוִין. הַשְּׁלִישִׁי שֶׁבַּשְּׁלִישִׁי, אֵין לְמַטָּה מִמֶּנּוּ. אַף הַמְּנָחוֹת הָיוּ בַדִּין שֶׁיִּטְעֲנוּ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ, מָה אִם הַמְּנוֹרָה שֶׁאֵינָהּ לַאֲכִילָה, טְעוּנָה שֶׁמֶן זַיִת זָךְ, הַמְּנָחוֹת

beam [or as] Rabbi Yehudah says; With stones; [this] provides the second [grade of] oil. They are then ground and pressed again; this provides the third [grade of] oil. The first [grade of oil] is fit for the Menorah and the rest for meal-offerings. The third crop is when the last olives of the tree [which are on the lower branches where sunshine does not reach and will never fully ripen] are placed in the vat until they become moldy [and soft]; they are then taken up and dried on the roof, and then pounded and put into the basket. Rabbi Yehudah says; Around the basket; this provides the first [grade of] oil. Pressing with a beam [or as] Rabbi Yehudah says; With stones; [this] provides the second [grade of] oil. They are then ground and pressed again; this provides the third [grade of] oil. The first [grade of oil] is fit for the Menorah and the rest for meal-offerings. **(5)** As to the first [grade of] oil from the first crop, there is none better. The second [grade of] oil from the first crop and the first [grade of] oil from the second crop are equal. The third [grade of] oil from the first crop, the second [grade of] oil from the second crop and the first [grade of] oil from the third crop are equal. The third [grade of] oil from the second crop and the second [grade of] oil from the third crop are equal. Regarding the third [grade of] oil from the third crop, there is none inferior to that. By right, it should be inferred that meal-offerings should [also] require the purest olive oil. For if the Menorah, which does not need [the oil] for eating, still requires pure olive oil, how much more so should meal-offerings, which [need the oil] for eating [i.e., burning upon the altar, which is described

רבנו עובדיה מברטנורא

נותן את הזיתים, והשמן זב דרך הדפנות ונופל לשולי הסל ומשם מסתנן ויוצא ונמצא מזוקק. שהפסולת נשאר מדובק בדופני הסל. אבל לא יתנם בשולי הסל מפני שמתערב בו שמן ושמרים יוצאים ונמצא שמן עכור. והשמן הזב מאליו בלא שום טעינה נקרא שמן ראשון של הזית הראשון: **טען בקורה.** זיתים שבסל: **ר' יהודה אומר באבנים.** ולא בקורה. שהקורה כבדה ומוציאה את השמרים: **חזר וטחן.** ברחים, את הזיתים שתחת הקורה: **וטוען.** אחר כך הקורה: **הראשון למנורה.** דבעינן שמן זית זך: **והשאר כשר למנחות.** דלא כתיב בהו זך: **הזית השני.** פעם שניה כשמלקט את שנמצאים מבושלים עתה: **מגרגרו בראש הגג.** מלקט הגרגרין הסמוכים לגג. שזיתיהן היו סמוכים לגגותיהן. ואותן מתבשלים בשניה: **הראשון.** שיצא קודם טעינה, כשר למנורה: **הזית השלישי.** שמתלקט פעם שלישית, אין מתבשלים לעולם כל צרכן, שהן ענפים שתחת הגג שאין חמה מגעת בהם: **עוטנו.** לשון מעטן של זיתים. שהיא הגומא שמניחים בה הזיתים כדי שיתעפשו שם. ולשון מקרא הוא, עטיניו מלאו חלב (איוב כא): **שילקה.** שיתעפש: **ומנגבו בראש הגג.** דמתוך שהוא צבור ומכונס במקום אחד ארבעה וחמשה ימים, זב מאליו מוהל שאינו יפה, לפיכך צריך לנגבו: **ה שוין.** לאו לכל מילי שוין, דהא בכולהו תנן הראשון למנורה והשאר למנחות, אלא שוין למנחות קאמר. ומשום דקיימא לן בכל מקום מבחר נדריך, שיביא מן המובחר, קא משמע לן השתא שהראשון שבשני והשני שבראשון שוין. אם יש לו מנחה להביא ויש לו משניהם, מאיזה שירצה יביא. אבל אם יש לו משלישי שבראשון ומראשון שבשני,

שֶׁהֵן לַאֲכִילָה, אֵינוֹ דִין שֶׁיִּטְּעֲנוּ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ. תַּלְמוּד לוֹמַר (שמות כז), זָךְ כָּתִית לַמָּאוֹר, וְלֹא זָךְ כָּתִית לַמִּנְחוֹת: **ו** וּמִנַּיִן הָיוּ מְבִיאִין אֶת הַיַּיִן, קְרוּתַיִם וְהַטּוּלִים אַלְפָּא לַיָּיִן. שְׁנִיָּה לָהֶן, בֵּית רִמָּה וּבֵית לָבָן בָּהָר, וּכְפַר סִגְנָא בַּבִּקְעָה. כָּל הָאֲרָצוֹת הָיוּ כְּשֵׁרוֹת, אֶלָּא מִכָּאן הָיוּ מְבִיאִין. אֵין מְבִיאִין, לֹא מִבֵּית הַזַּבְּלִים, וְלֹא מִבֵּית הַשִּׁלְחִין, וְלֹא מִמַּה שֶּׁנִּזְרַע בֵּינֵיהֶן. וְאִם הֵבִיא, כָּשֵׁר. אֵין מְבִיאִין אֵלִיוּסְטוֹן. וְאִם הֵבִיא, כָּשֵׁר. אֵין מְבִיאִין יָשָׁן, דִּבְרֵי רֶבִּי. וַחֲכָמִים מַכְשִׁירִין. אֵין מְבִיאִין, לֹא מָתוֹק, וְלֹא מְעֻשָּׁן, וְלֹא מְבֻשָּׁל. וְאִם הֵבִיא, פָּסוּל. אֵין מְבִיאִין מִן הַדָּלִיּוֹת, אֶלָּא מִן הָרוֹגְלִיּוֹת וּמִן הַכְּרָמִים הָעֲבוּדִים: **ז** לֹא הָיוּ כוֹנְסִים אוֹתוֹ בַּחֲצָבִים גְּדוֹלִים, אֶלָּא בְּחָבִיּוֹת קְטַנּוֹת. וְאֵינוֹ מְמַלֵּא אֶת הֶחָבִיּוֹת עַד פִּיהֶם, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא רֵיחוֹ נוֹדֵף. אֵינוֹ מֵבִיא, לֹא מִפִּיהָ, מִפְּנֵי הַקְּמָחִין. וְלֹא מִשּׁוּלֶיהָ, מִפְּנֵי הַשְּׁמָרִים. אֶלָּא מֵבִיא מִשְּׁלִישָׁהּ וּמֵאֶמְצָעָהּ. כֵּיצַד הוּא בוֹדֵק, הַגִּזְבָּר יוֹשֵׁב וְהַקָּנֶה בְּיָדוֹ, זָרַק אֶת הַגִּיד

(in Leviticus 6:3) as eating, (אשר תאכל האש)] require pure olive oil! But Scripture states (Exodus 27:20); "Clear, pressed olive oil to you, for illumination," but not "Clear, pressed olive oil" for meal-offerings. **(6)** And from where did they bring the wine [for libations]? Kerutim and Hattulim rank first for the quality of their wine. Second to them are Beit Rimmah and Beit Laban on the hill, and Kefar Signa in the valley. [Wine of the] whole Land was valid, but it was brought only from these places. One may not bring it from a manured field or from an irrigated field or from vines planted in a field sown with seeds (see Mishnah 2 above); but if one did bring it [from these], it was valid. One may not bring wine from sun-sweetened and sun-dried grapes, but if one did bring it, it was valid. One may not bring old wine [older than one year, since it loses its color]; these are the words of Rebbi, but the Sages permit. One may not bring [naturally] sweet wine [as opposed to sun-sweetened] or smoked wine or cooked wine, and if one did bring it, it is not valid. One may not bring wine from the grapes of the espalier, rather only from vines growing from the ground and from well-cultivated vineyards. **(7)** One did not put [the wine] in large casks, rather [it was placed] in small barrels [which keep the flavor better]; and one did not fill the barrels to the brim so that its aroma should spread. One may not take the wine at the mouth of the barrel because of the impurities [which float to the top], nor [the wine] at the bottom because of the dregs; rather, one should take it only from the middle of the second third of the barrel [i.e., pierce the barrel and place the tap in the middle of the barrel]. How was it tested [so that none of the wine on the bottom would be collected]? The Temple treasurer used to sit nearby with his [measuring] stick in his hand. When the [wine with] froth started coming out of the

רבנו עובדיה מברטנורא

יביא מנחתו מראשון שבשני שהוא מובחר: **ו קרותים והטולים.** שם מקומות הם: **אליוסטין.** יין מתוק מחמת השמש, שתלו הענבים בשמש למתקן. שמש בלשון יון יוסטן: **יין ישן.** שעברו עליו שנים עשר חודש, עובר אדמימותו, והכתוב אומר (משלי כג) אל תרא יין כי יתאדם, אלמא בשעת אדמימותו מובחר הוא: **לא מתוק.** כשהוא מתוק מחמת עצמו. דאילו מחמת שמש, הא תנא רישא אליוסטין אם הביא כשר. פירוש אחר, תירוש שלא עברו עליו ארבעים יום. וראשון עיקר: **מן הדליות.** מן הגפנים המודלות על גבי כלונסות וקנים גבוהים מן הארץ: **אלא מן הרגליות.** מגפנים ששוכבות על גבי קרקע בין רגלי בני האדם. שאינן מודלות: **העבודים.** שנעבדו שתי פעמים בשנה, שחופרים סביבות הגפנים להפך הקרקע שבשרשיהן ועושין בהן גומות להשקותן, וזוהי עבודתן: **ז בחצבים גדולים.** שהכלים הגדולים פוגמים טעם היין: **כדי שיהא ריחו נודף.** כשהחבית מלאה, יוצא הריח לחוץ ואינו נודף: **קמחין.** כמין גרגרים דקים לבנים שעולים על פני היין דומין לקמח: **ומאמצעה.** משים ברזא באמצע החבית: **קנה.** אמת המדה שהיתה רגילה להיות ביד הגזבר: **זרק את הגיד והקיש בקנה.** כלומר כשזורק היין הגיד של שמרים, שמתחילים השמרים לצאת,

וְהִקִּישׁ בַּקָּנֶה. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, יַיִן שֶׁעָלָה בוֹ קְמָחִין, פָּסוּל, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כח), תְּמִימִין יִהְיוּ לָכֶם וּמִנְחָתָם, תְּמִימִים יִהְיוּ לָכֶם וְנִסְכֵּיהֶם:

tap, he would knock with his stick [as a signal to close the tap, because using his voice would damage the wine]. Rabbi Yose son of Rabbi Yehudah says; Wine upon which there are impurities floating is not valid, for it is written "Unblemished they shall be for you. And their meal-offering;" (Numbers 28: end of verse 19 and beginning of verse 20) "Unblemished they shall be for you — and their libations" (ibid. verse 31) [the *halachah* does not follow Rabbi Yehudah].

רבנו עובדיה מברטנורא

הקיש הגזבר בקנה שבידו ודחהו שלא יכנס בכלי שיש בו היין. ורבותי פירשו, הקיש בקנה שבידו לרמוז אל מושך היין מן החבית שיסתום החבית בברזא, ולא היה אומר לו סתום, לפי שהדבור קשה ליין. והכי מפרש ליה בגמרא: **ר' יוסי בר' יהודה אומר יין שעלו בו קמחין פסול.** ואין הלכה כר' יוסי בר' יהודה. וכל הני דאמרינן במתניתין שהן פסולים, בין בסולת ובין בשמן ובין ביין, אם עבר והקדישן, מכין אותו מכות מרדות מדבריהם, כדין המקדיש בעל מום למזבח שהוא לוקה מן התורה, מדכתיב בבעל מום לא תקריבו, ואמרו בסיפרא, אין לא תקריבו אלא לא תקדישו. וכשם שהיו מביאים הסולת והיין והשמן ממקומות מובחרים. ידועים. כדתנן במתניתין, כך היו מביאים הקרבנות ממקומות ידועים, אילים ממואב, כבשים מחברון, עגלים משרון, גוזלות דהיינו תורים ובני יונה מהר המלך:

Gemara *Menachot, 29b*

גמרא מנחות דף כ"ט:

אָמַר רָבָא שִׁבְעָה אוֹתִיּוֹת צְרִיכוֹת שְׁלֹשָׁה זִיּוּנִין וְאֵלּוּ הֵן שַׁעַטְנֵ"ז גֵ"ץ. אָמַר רַב אַשִּׁי חֲזִינָא לְהוּ לְסַפְּרֵי דַּוְקָנֵי דְּבֵי רַב דְּחַטְרֵי לְהוּ לְגַגֵּיהּ דְּחֵי"ת וְתָלוּ לֵיהּ לְכַרְעֵיהּ דְּהֵי"י. חַטְרֵי לְהוּ לְגַגֵּי דְּחֵי"ת כְּלוֹמַר חַי הוּא בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם וְתָלוּ לֵיהּ לְכַרְעֵיהּ דְּהֵי"י כִּדְבָעָא מִינֵּיהּ רַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה מֵרַבִּי אַמִּי מָאי דִּכְתִיב (ישעי' כ"ו) בִּטְחוּ בַה' עֲדֵי עַד כִּי בְּיָהּ ה' צוּר עוֹלָמִים אָמַר לוֹ כָּל הַתּוֹלֶה בִּטְחוֹנוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָרֵי לוֹ מַחֲסֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. אָמַר לוֹ אֲנָא הָכִי קָא קַשְׁיָא לִי מַאי שְׁנָא דִּכְתִיב בְּיָהּ וְלֹא כְּתִיב יָהּ כִּדְדָרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה בַּר רַבִּי אֶלְעָאי אֵלּוּ שְׁנֵי עוֹלָמוֹת שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶחָד בְּהֵי"י וְאֶחָד בְּיוּ"ד וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם

Rava said; There are seven letters which require [crowns of] three strokes, and these are: *Shin, ayin, tet, nun* [both kinds], *zayin, gimmel,* and *zaddek* [both kinds]. Rabbi Ashi said, I have observed that scribes who are most particular add a vertical stroke [in the shape of ^] to the roof of the letter *chet*, and suspend the [inner] leg of the letter *heh* [i.e., that it is not connected to the roof]. They add a vertical stroke to the roof of the letter *chet*, signifying thereby that He [חי] lives in the heights of the world. And they suspend the [inner] leg of the letter *heh* for the reason given in the following discussion. For Rabbi Yehudah the patriarch asked Rabbi Ammi; What is the meaning of the verse; "Trust in the Lord forever; for **in *Kah*** [*yud* and *heh*] the Lord is an everlasting rock?" (Isaiah 26:4) He replied; It implies that if one puts his trust in the Holy One, Blessed is He, behold He is unto him as a refuge in this world and in the World to Come. This, retorted the other, was my difficulty; Why does the verse say **in** *Kah* [ב–יה] and not *Kah* [יה]? The reason is as expounded by Rabbi Yehudah bar Rabbi Ila'i. [*Kah*, he said,] refers to the two worlds which the Holy One, Blessed is He, created; one with the letter *heh* and the other, with the letter *yud*. Yet I do not know whether the future world was created with the *yud*

הָעוֹלָם הַבָּא בְּיוּ"ד וְהָעוֹלָם הַזֶּה בְּהֵ"י עִם הָעוֹלָם הַזֶּה בְּיוּ"ד וְהָעוֹלָם הַבָּא בְּהֵ"י. כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר (בראשית ב') אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם אַל תִּקְרֵי בְּהִבָּרְאָם אֶלָּא בְּהֵ"י בְּרָאָם וּמִפְּנֵי מַה נִבְרָא הָעוֹלָם הַזֶּה בְּהֵ"י מִפְּנֵי שֶׁדּוֹמֶה לְאַכְסַדְרָא שֶׁכָּל הָרוֹצֶה לָצֵאת יָצָא וּמַאי טַעְמָא תַּלְיָא כַּרְעֵיהּ דְּאִי הָדַר בִּתְשׁוּבָה מְעַיְּילֵי לֵיהּ וְלִיעַיְּילֵי בְּהַהּ לָא מִסְתַּיְּיעָא מִלְּתָא כִּדְרֵישׁ לָקִישׁ דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ מָאי דִּכְתִיב (משלי ג') אִם לַלֵּצִים הוּא יָלִיץ וְלַעֲנָוִים יִתֶּן חֵן בָּא לִיטָּהֵר מְסַיְּעִין אוֹתוֹ בָּא לִיטַּמֵּא פּוֹתְחִין לוֹ וּמָאי טַעְמָא אִית לֵיהּ תַּאגָּא אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִם חוֹזֵר אֲנִי קוֹשֵׁר לוֹ קֶשֶׁר וּמִפְּנֵי מַה נִבְרָא הָעוֹלָם הַבָּא בְּיוּ"ד מִפְּנֵי שֶׁצַּדִּיקִים שֶׁבּוֹ מוּעָטִים וּמִפְּנֵי מַה כָּפוּף רֹאשׁוֹ מִפְּנֵי שֶׁצַּדִּיקִים שֶׁבּוֹ כְּפוּפִים רָאשֵׁיהֶם מִפְּנֵי מַעֲשֵׂיהֶן שֶׁאֵינָן דּוֹמִין זֶה לָזֶה:

and this world with the *heh* or this world with the *yud* and the future world with the *heh*; but since it is written; Those then are the products of the heavens and the earth when they were created: (Genesis 2:4) read not *be-hibare'am*, when they were created, but *be-**heh** bera'am*, i.e., He created them with the letter *heh*. [Hence I may say that this world was created with the letter *heh* and the future world with the letter *yud*.] And why was this world created with the letter *heh*? — Because it is like a colonnade [the world is like a colonnade, closed on three sides, but open on the fourth] and whosoever wishes to go astray, may do so. And why is the [left] leg [of the letter *heh*] suspended? — To indicate that whoever repents is permitted to reenter [through the small opening on the side]. And why should he not reenter by the same [way as he went out]? — He wouldn't be capable of doing so [i.e., he needs an extra push, hence an extra entrance]; and this is consistent with the view of Resh Lakish. For Resh Lakish said; What is the meaning of the verse, "If to scorners, He will scorn them, but if to the humble He will give favor?" (Proverbs 3:34) If a man comes to purify himself, they assist him; but if he comes to defile himself, they open the door for him. And why does it [the letter *heh*] have a small crown? — Because the Holy One, Blessed is He, says, If a man repents, I will set a crown upon him. And why was the future world created with the letter *yud*? — Because the righteous men there are but a few [the letter *yud* is the smallest letter in the Hebrew alphabet]. And why is its head bent low? — Because the righteous men there hang their heads low [in embarrassment of the others] for the good deeds of one are not as great as [the good deeds of] the next.

זוהר ויקהל דף רי"ט ע"א

תָּא חֲזֵי מַה כְּתִיב מִזְּבַח מִקְטַר קְטֹרֶת. כֵּיוָן דִּכְתִיב מִזְּבַח אֲמָאי אִקְרֵי מִקְטַר קְטֹרֶת אֶלָּא בְּגִין דְּנַטְלֵי מֵהָאי אֲתָר לְאַקְטָרָא כְּמָה דְעָבַד אַהֲרֹן תּוּ מִזְּבַח אִצְטְרִיךְ לְאַקְטָרָא וּלְקַדְּשָׁא לֵיהּ בְּהַהוּא קְטֹרֶת. וְעַל דָּא מִקְטַר קְטֹרֶת תּוּ מִקְטַר קְטֹרֶת כְּתַרְגּוּמוֹ לְאַקְטָרָא קְטֹרֶת דְּהָא אָסִיר לְאַקְטָרָא בַּאֲתָר אַחֲרָא קְטֹרֶת בַּר מִמַּחְתָּה. תָּא חֲזֵי הָאי מָאן דְּדִינָא רָדִיף אֲבַתְרֵיהּ אִצְטְרִיךְ לְהָאי קְטֹרֶת וְלַאֲתָבָא קָמֵי מָארֵיהּ דְּהָא סִיּוּעָא אִיהוּ לְאִסְתַּכְּלָא דִינִין מִנֵּיהּ וּבְהָאי וַדָּאי מִסְתַּלְּקִין מִנֵּיהּ אִי הוּא רָגִיל בְּהָאי לְאַדְכְּרָא תְּרֵין זִמְנִין בְּיוֹמָא בְּצַפְרָא וּבְרַמְשָׁא דִּכְתִיב קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וּכְתִיב בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה. וְדָא אִיהוּ קִיּוּמָא דְעַלְמָא תָּדִיר דִּכְתִיב קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְיָ לְדוֹרוֹתֵיכֶם וַדָּאי הוּא קִיּוּמָא דְעַלְמָא לְתַתָּא וְקִיּוּמָא דְעַלְמָא לְעֵילָא בְּהַהוּא אֲתָר דְּלָא אִדְכַּר בְּכָל יוֹמָא עוֹבָדָא דִקְטֹרֶת דִּינִין דִּלְעֵילָא שַׁרְיָין בֵּיהּ וּמוֹתָנִין סַגִּיאוּ בֵּיהּ וְעַמִּין אַחֲרָנִין שַׁלְטִין עֲלֵיהּ בְּגִין דִּכְתִיב (שמות ל) קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְיָ תָּמִיד אִיהוּ קַיְּימָא לִפְנֵי יְיָ יַתִּיר מִכָּל פּוּלְחָנִין אַחֲרָנִין חֲבִיבָה אִיהוּ עוֹבָדָא דִקְטֹרֶת דְּהוּא יַקִּיר וְחָבִיב קָמֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יַתִּיר מִכָּל פּוּלְחָנִין וּרְעוּתִין (נ"א וְעוֹבָדִין) דְּעַלְמָא. וְאַף עַל גַּב דִּצְלוֹתָא אִיהִי מַעֲלָיָא מִכֹּלָּא

עוֹבָדָא דִקְטֹרֶת הוּא יַקִּיר וְחָבִיב קָמֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא תָּא חֲזֵי מַה בֵּין צְלוֹתָא לְעוֹבָדָא דִקְטֹרֶת צְלוֹתָא אַתְקִינוּ לָהּ בַּאֲתַר דְּקָרְבְּנִין דַּהֲווֹ עַבְדֵי יִשְׂרָאֵל וְכָל אִינּוּן קָרְבְּנִין דַּהֲווֹ עַבְדִין יִשְׂרָאֵל לָאו אִינּוּן חֲשִׁיבִין כִּקְטֹרֶת וְתוּ מַה בֵּין הָאי לְהָאי אֶלָּא צְלוֹתָא אִיהוּ תִּקּוּנָא לְאַתְקָנָא מַה דְּאִצְטְרִיךְ קְטֹרֶת עָבִיד יַתִּיר מְתַקֵּן וְקָשִׁיר קִשְׁרִין וְעָבִיד נְהִירוּ יַתִּיר מִכֹּלָּא וְהָאי אִיהוּ דְּאַעְבַּר זוֹהֲמָא וְאִידְכֵי מַשְׁכְּנָא וְכֹלָּא אִתְנְהִיר וְאִתְתְּקַן וְאִתְקְשַׁר כַּחֲדָא. וְעַל דָּא בָּעֵינָן לְאַקְדָּמָא עוֹבָדָא דִקְטֹרֶת לְצְלוֹתָא בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא לְאַעְבָּרָא זוֹהֲמָא מֵעַלְמָא דְּאִיהוּ תִּקּוּנָא דְּכֹלָּא בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא כְּגוֹנָא דְּהַהוּא קָרְבָּנָא חֲבִיבָא דְּאִתְרְעֵי בֵּיהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מַה כְּתִיב בְּמֹשֶׁה (שם) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה קַח לְךָ סַמִּים נָטָף וְגוֹמֵר אַף עַל גַּב דְּאוֹקְמוּהָ אֲבָל מָאי שְׁנָא בְּעוֹבָדָא דָא יַתִּיר מִכָּל מַה דְּאָמַר לֵיהּ אֶלָּא קַח לְךָ לַהֲנָאָתְךָ וּלְתוֹעַלְתְּךָ בְּגִין דְּכַד אִתְתָּא אִתְדַּכְּאַת הֲנָאוּתָה דְּבַעְלָהּ אִיהוּ וְרָזָא דָא קַח לְךָ סַמִּים לְאַעְבָּרָא זוֹהֲמָא וּלְאִתְקַדְּשָׁא אִתְתָּא בְּבַעְלָהּ זַכָּאָה חוּלָקֵיהּ דְּמֹשֶׁה:

Yosef le-Chok

Ethical Teaching:

Sha'arei Kedusha, Part 2, Chapter 4

יוסף לחוק

מוסר

מספר שערי קדושה ח"ב שער ד'

הֱוֵה בּוֹרֵחַ מִן הַשְׂרָרָה עַד קְצֵה הָאַחֲרוֹן וּכְמוֹ שֶׁהֶאֱרַכְנוּ בְּמִדַּת הַגַּאֲוָה וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסֵפֶר הַזּוֹהַר זַכָּאָה אִיהוּ מָאן דְּאַזְעִיר גַּרְמֵיהּ בְּהָאי עָלְמָא וְכוּ' וּמִי לָנוּ גָּדוֹל מִמֹּשֶׁה רַבָּן שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל שֶׁסִּירֵב עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שִׁבְעָה יָמִים וְלֹא רָצָה וְאָמַר (שמות ד') שְׁלַח נָא בְּיַד תִּשְׁלָח עַל שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּחַר אַף ה' בְּמֹשֶׁה וְעָשָׂה בּוֹ רוֹשֶׁם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה וְאַחַר כָּךְ נִתְרַצֶּה וְלִבְסוֹף נֶעֱנַשׁ בַּעֲבוּרָם בְּמֵי מְרִיבָה וְלֹא הוֹעִילוּ לוֹ כָּל זְכִיּוֹתָיו כִּי כָּל הַמִּשְׂתָּרֵר עַל הַצִּבּוּר אֲפִלּוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם בְּמֹשֶׁה סוֹפוֹ לִיעָנֵשׁ כִּי הוּא עָרֵב עַל כָּל מַעֲשֵׂיהֶן כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה עַל וַאֲשִׁימֵם בְּרָאשֵׁיכֶם קַל וָחוֹמֶר לְיַתְמֵי כָּמוֹנוּ שֶׁחַס וְשָׁלוֹם לֹא תִהְיֶה לָנוּ תְּקוּמָה:

One should flee from high office as far as possible, and as we discussed at length concerning the characteristic of pride, and as is written in the Zohar; The pure one is the one who makes himself humble in this world. Do we have anyone greater than Moshe, the teacher of all Israel, who refused the Holy One, Blessed is He, for seven days and did not want to be appointed by Him, and who said (Exodus 4:13), "Please send whomever You will send," to the point that it is written; (verse 14) "God became angry with Moshe?" And this anger had consequences for him [in that he lost the Priesthood], as our Rabbis, of blessed memory, stated (Zevachim 102a). Finally, he relented and accepted God's appointment. And eventually he was punished at the waters of Merivah, and all his merits did him no good. For whoever accepts authority over the community even for the sake of Heaven, like Moshe, in the end, will be punished because he is held responsible for all their actions; as our Rabbis, of blessed memory, said on the verse; (Deuteronomy 1:13, see Rashi there, Chok vol. 9 pg 26) "And I will make them heads over you." How much more is this true [in our generation] regarding orphans like ourselves, that, God forbid, we will not be able to arise [from the punishment to which we will subject ourselves].

Practical Law: הלכה

Rambam, Laws of Prayer, Ch. 2 הרמב"ם הלכות תפלה פרק ב'

(1) On Sabbaths and Festivals, in the Amidah prayer of each of the four prayer services of the day, a person recites seven blessings: the first and last three [as always], and a middle blessing related to that day. On Sabbaths, he concludes the middle blessing with the words; [מקדש השבת] Who sanctifies the Sabbath. On Festivals, he concludes it with; [מקדש ישראל והזמנים] Who sanctifies the Jewish People and the festive seasons. If it is both the Sabbath and a Festival, he concludes it with; Who sanctifies the Sabbath, the Jewish People, and the festive seasons. On Rosh HaShanah, he concludes it with; King over all the world, Who sanctifies the Jewish People and the day of Remembrance. If it is also the Sabbath, he concludes it with; King over all the world, Who sanctifies the Sabbath, the Jewish People, and the day of Remembrance. **(2)** To which [prayer services] does this apply? To the evening, morning, and afternoon prayers. But in the additional [*mussaf*] prayer of Rosh HaShanah, a person recites nine blessings: the first three and last three of every day, and three middle blessings. The first of the middle blessings discusses God's Kingship; the second, remembrance; and the third, the shofar. And he finishes each of them with a related conclusion.

א בְּשַׁבָּתוֹת וּבְיָמִים טוֹבִים מִתְפַּלֵּל שֶׁבַע בְּרָכוֹת בְּכָל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה מֵאַרְבַּע תְּפִלּוֹת שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם. שָׁלֹשׁ רִאשׁוֹנוֹת וְשָׁלֹשׁ אַחֲרוֹנוֹת וּבְרָכָה אֶמְצָעִית מֵעֵין אוֹתוֹ הַיּוֹם בְּשַׁבָּתוֹת חוֹתְמִין בִּבְרָכָה אֶמְצָעִית מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וּבִרְגָלִים חוֹתֵם בָּהּ מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמָנִים וְאִם הָיָה שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב חוֹתְמִים בָּהּ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְהַזְּמָנִים בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה חוֹתְמִין בָּהּ מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזִּכָּרוֹן וְאִם הָיָה שַׁבָּת חוֹתֵם בָּהּ מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזִּכָּרוֹן: ב בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בִּתְפִלַּת עֲרָבִית וְשַׁחֲרִית וּמִנְחָה אֲבָל תְּפִלַּת הַמּוּסָפִין שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה מִתְפַּלֵּל תֵּשַׁע בְּרָכוֹת שָׁלֹשׁ רִאשׁוֹנוֹת וְשָׁלֹשׁ אַחֲרוֹנוֹת שֶׁל כָּל יוֹם וְשָׁלֹשׁ אֶמְצָעִיּוֹת רִאשׁוֹנָה מִן הָאֶמְצָעִיּוֹת עִנְיָנָהּ מַלְכִיּוֹת שְׁנִיָּה זִכְרוֹנוֹת שְׁלִישִׁית שׁוֹפְרוֹת וְחוֹתֵם בְּכָל אַחַת מֵהֶן מֵעִנְיָנָהּ:

VAYAKHEL FOR THURSDAY NIGHT ויקהל ליל ששי

צירוף יהוה

כז וְרַבְרְבַיָּא אַיְתִיאוּ יָת אַבְנֵי בּוּרְלָא וְיָת אַבְנֵי אַשְׁלָמוּתָא

כז **וְהַנְּשִׂאִם הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֶת**

(27) And the leaders brought the ***shoham*** stones, and the [specific precious]

RASHI רש"י

(27) והנשאם הביאו — *Rav Natan says: Why was it that the leaders were the first to make donations for the inauguration of the Altar (see Numbers 7:2), while when it came to the work of the Sanctuary, they were not the first to donate? But [their initial intention was good, for] they said: "Let the people give all the donations that they have to give, and whatever is*

(כז) **וְהַנְּשִׂאִם הֵבִיאוּ.** אָמַר רַ' נָתָן מַה רָאוּ נְשִׂיאִים לְהִתְנַדֵּב בַּחֲנוּכַּת הַמִּזְבֵּחַ בַּתְּחִלָּה וּבִמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן לֹא הִתְנַדְּבוּ בַּתְּחִלָּה אֶלָּא כָּךְ אָמְרוּ נְשִׂיאִים יִתְנַדְּבוּ